

Bijlage
SchoolsOut

Deze bijlage hoort bij de beschrijving van de interventie 'SchoolsOut', zoals die is opgenomen in de databank Effectieve Jeugdinterventies.

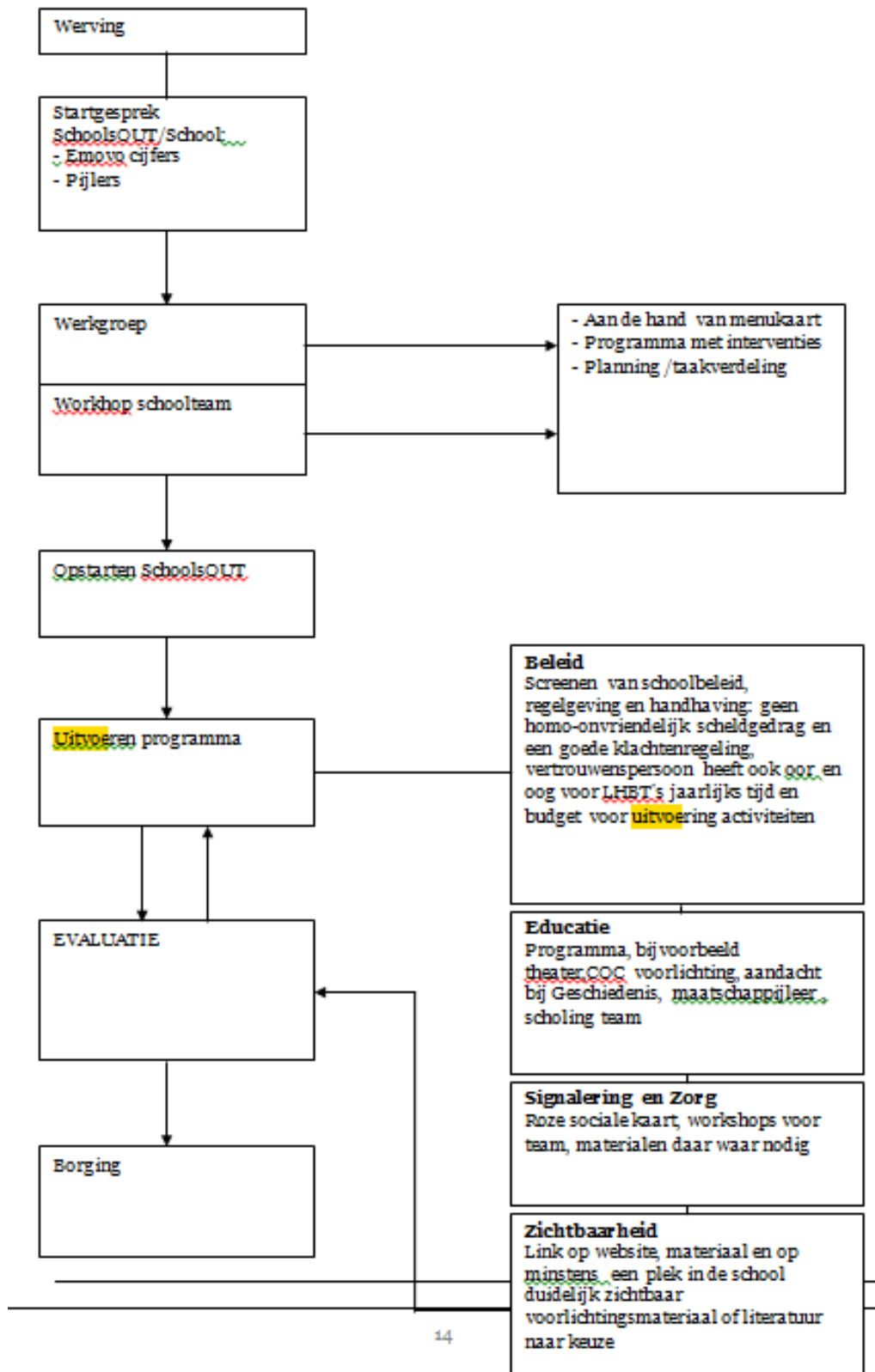
Meer informatie: www.nji.nl/jeugdinterventies

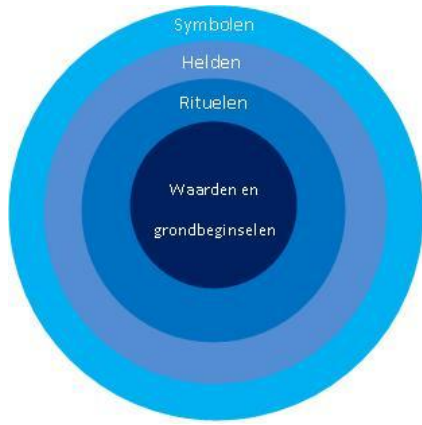
BASIS MENUKAART	
	Activiteit
Pijler 1: Beleid en regelgeving Subdoel a: LHBT-vriendelijke omgeving en – beleid/maatregelen	1. Regelgeving en handhaving: geen homo-onvriendelijk scheldgedrag en een goede klachtenregeling 2. Vertrouwenspersoon heeft ook oor en oog voor LHBT's 3. "Homoseksualiteit" is een item bij incidentenregistratie 4. Jaarlijks tijd en budget voor uitvoering van activiteiten
Pijler 2: Educatie Subdoel b: gericht op attitude en normontwikkeling alle leerlingen	5. Jaarlijks minimaal 1 lesuur verzorging in leerjaar 1 of 2 6. Jaarlijks interactief theaterjaar in leerjaar 3 of 4 7. Jaarlijks de COC voorlichtingsgroep in leerjaar 3 of 4 8. Jaarlijks minimaal 1 lesuur maatschappijleer in leerjaar 4 of 5 9. Jaarlijks aandacht voor de geschiedenis van de homo emancipatie. 10. Boekenlijsten talen voor leerjaar 4, 5 of 6 11. Eenmaal per 5 jaar scholing team
Pijler 3: Zorg: signalering en begeleiding Subdoel c: ondersteuning LHBT's	12. In bezit van Roze sociale kaart 13. Volgt eenmaal per 3 jaar workshop 14. In bezit van brochures en materialen, verspreidt deze waar nodig
Pijler 4: Zichtbaarheid Subdoel a: zichtbare LHBT-vriendelijke omgeving	15. Op de schoolsite een link naar www.schoolsoutweb.nl 16. Op minstens één plek in de school duidelijk zichtbaar voorlichtingsmateriaal of literatuur naar keuze

10 kenmerken van een veilige school voor LHBT's

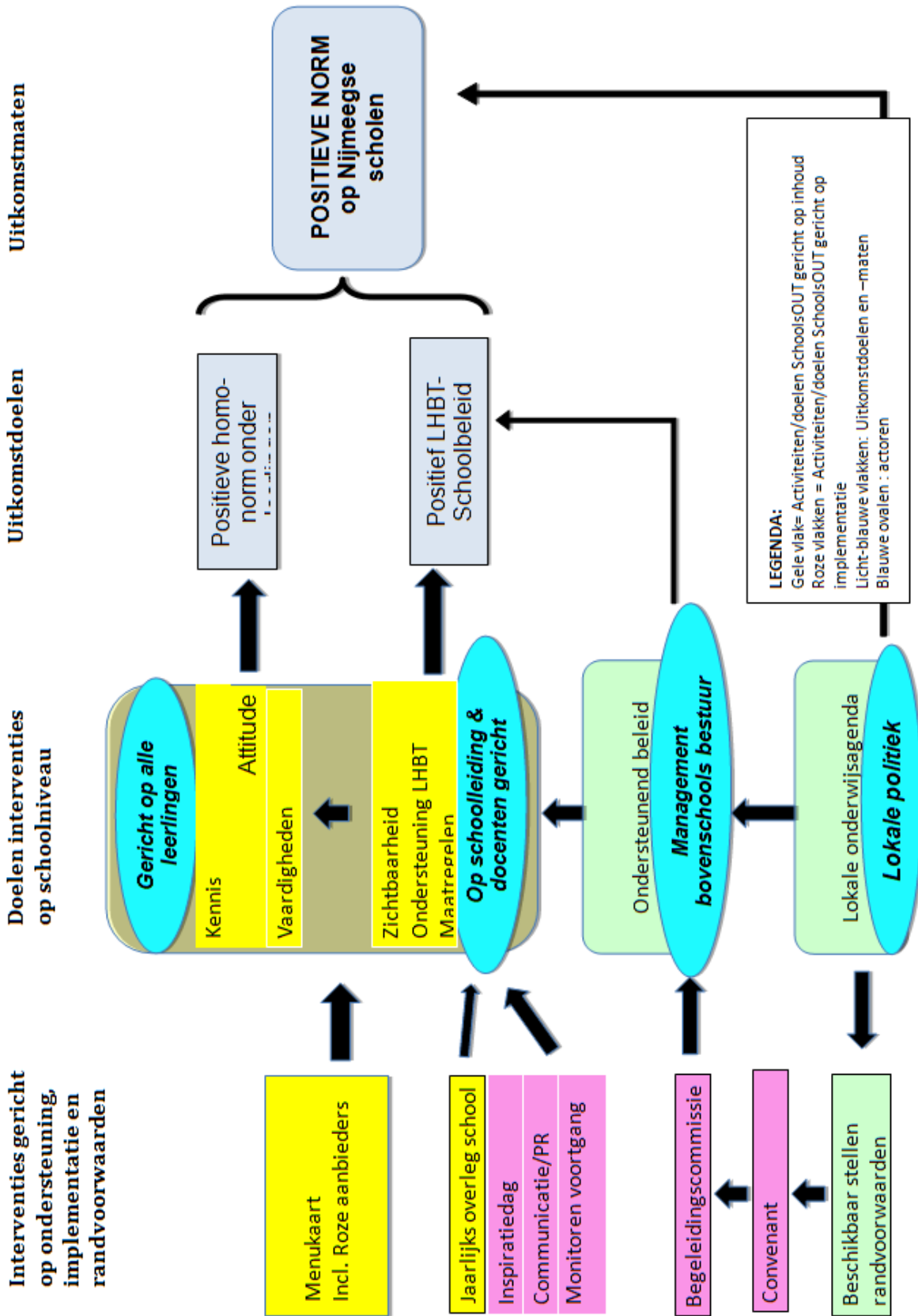
- Er is een schoolbeleid met duidelijke gedragsregels en een goede handhaving daarvan.
- Het beleid wordt consequent uitgedragen zowel mondeling als op schrift (bijvoorbeeld: in het schoolboekje, het pestprotocol, de folder van de vertrouwenspersonen, in uw visie op discriminatie, bij het werven van personeel, in het inwerkprotocol).
- Er is onderlinge sociale steun door en voor onderwijspersoneel, hierin wordt het team regelmatig getraind.
- Het personeel heeft een open houding en besteedt daar in trainingsbijeenkomsten of teamwerk regelmatig aandacht aan.
- De school heeft een klachtenprocedure en -commissie en een vertrouwenspersoon: beiden zijn bij iedereen bekend.
- Het is mogelijk om incidenten te registreren op homoseksualiteit.
- De zorgstructuur is in staat tot signalering en begeleiding van leerlingen met problemen / vragen op gebied van seksuele gerichtheid. Leden van de zorgstructuur worden daar regelmatig in (bij)geschoold.
- Binnen educatie is er expliciete en impliciete aandacht voor seksuele diversiteit. Elke leerling komt deze aandacht op verschillende momenten in de schoolcarrière en vanuit meerdere vakken tegen.
- Bij educatie wordt ook gebruik gemaakt van interactief theater en/of voorlichting door ervaringsdeskundigen (COC - voorlichtingsgroep).
- Seksuele diversiteit is zichtbaar gemaakt binnen de school.

De opzet van de interventie ziet er in een stroomschema als volgt uit. Uitgebreide beschrijving per onderdeel staat beschreven bij het onderdeel inhoud van de interventie.

BIJLAGE 1: Doelenschema

BIJLAGE 2: Procesevaluatie Traject voortgezet onderwijs en homoseksualiteit & SchoolsOUT

Sinds het begin van het Onderwijstraject Voortgezet Onderwijs en homoseksualiteit in 2002 en de opvolger daarvan SchoolsOUT heeft een aantal keren een min of meer systematische procesevaluatie plaatsgevonden. Vaak waren deze evaluaties gekoppeld aan het opnieuw aanvragen van subsidies voor het project bij de gemeente. Bronnen waar we ons in deze procesevaluatie op baseren dateren van 2004, 2005, 2009, 2010 en 2012. Gaandeweg is het monitoren van de voortgang, het proces van samenwerken en implementeren en de kwaliteit van de interventies een belangrijker en omvattender onderdeel geworden van de activiteiten binnen SchoolsOUT,. Immers:

- Het geeft richting aan de ontwikkelingen binnen SchoolsOUT.
- Feedback geven aan scholen is een actiegerichte interventie die aanzet tot handelen en nieuwe initiatieven.
- En, evalueren van interventies en bespreken van reacties van leerlingen daarop met de aanbieders van interventies (theatergroepen en de COC-voorlichters) zorgt voor aanscherping van de interventies of het creëren van betere omstandigheden om de interventies beter tot hun recht te laten komen.

Naast deze procesevaluatie zijn in 2003, 2007 en 2011 vragen over omgaan met homoseksualiteit en acceptatie daarvan opgenomen in het EMOVO-onderzoek dat in die jaren onder alle leerlingen van de 2^e en 4^e klassen van het voortgezet onderwijs zijn gehouden. De resultaten van deze monitor-onderzoeken geven een indicatie hoe de Nijmeegse leerlingen staan t.o.v. leerlingen in andere delen van Gelderland en Overijssel, waar het onderzoek gelijktijdig is uitgevoerd. De resultaten van deze EMOVO-gegevens zijn steeds teruggekoppeld naar de scholen en vormen dan ook belangrijke stimulans om met het project door te gaan. Ze zijn dus belangrijk geweest in het proces van SchoolsOUT.

In de beschrijving van deze procesevaluatie, gaan we achtereenvolgens in op de manier waarop we de laatste jaren de voortgang van SchoolsOUT monitoren, de ontwikkelingen in het aantal scholen en leerlingen dat aan SchoolsOUT meedoet, de ervaringen van betrokkenen en deelnemers en een beknopte opsomming van de grote verbeterpunten die we uit de evaluaties de afgelopen 10 jaar hebben gedestilleerd.

Monitoring

De praktijkervaringen met SchoolsOUT worden via een vaste procedure voortdurend in beeld gebracht. Deze monitoring vindt plaats op drie niveaus:

- Coördinator SchoolsOUT en de scholen
- Coördinator SchoolsOUT en de aanbieders
- Scholen en belanghebbenden (begeleidingscommissie)

De coördinator van SchoolsOUT heeft een jaarlijks gesprek met de contactpersoon of het zorgteam op een school. Met deze perso(n)en wordt de stand van zaken besproken. Er wordt stilgestaan bij de verschillende ingezette interventies en vorderingen op de vier pijlers van SchoolsOUT. Tevens wordt in dit gesprek het plan voor het komende jaar uitgezet. Het gaat hierbij om maatwerk. Ook wordt het jaar geëvalueerd. Hierbij gaat het zowel om de inzet van school als van de coördinator en de aanbieders. De coördinator stelt een gespreksverslag op dat als basis dient voor het volgende overleg. Dit verslag wordt tevens gearchiveerd en gebruikt om de mate van implementatie van het gehele project te

bepalen. Indien gewenst heeft een contactpersoon of zorgteam vaker overleg met de coördinator. Vanaf 2009 wordt in schema's de voortgang per school op de vier pijlers geadmistreerd.

Vier keer per jaar spreekt de coördinator van SchoolsOUT met alle aanbieders van interventies, zoals de theatergroepen. In dit gesprek worden ervaringen besproken. Stil wordt gestaan bij de bezochte scholen en de contactpersonen ter plaatse. Ook wordt de houding van de leerlingen besproken. Daarnaast wordt dit overleg gebruikt om interventies die in ontwikkeling zijn te bespreken, alsook om bestaande interventies te evalueren. Twee maal per jaar worden ervaringen van individuele COC-voorlichters bevraagd om een goed beeld te krijgen van de houding van leerlingen en docenten op de diverse scholen.

Tot slot vindt, in de vorm van de begeleidingscommissie, overleg plaats op strategisch niveau tussen alle belanghebbenden. In de begeleidingscommissie zijn alle onderwijsniveaus, LHBT-belangenorganisaties, de GGD en de gemeente Nijmegen, op bestuurs- en beleidsniveau vertegenwoordigd. Hiermee wordt zorg gedragen voor een brede inbedding. In de begeleidingscommissie wordt SchoolsOUT op hoofdlijnen besproken en geëvalueerd. De implementatie op de verschillende scholen wordt besproken en de doelstellingen worden geformuleerd. Eventuele problemen worden in dit brede verband besproken en op het juiste niveau opgepakt. De begeleidingscommissie is tevens verantwoordelijk voor het opstellen en tekenen van een vierjarig convenant voor het hele onderwijs met het stadsbestuur, de GGD en de homo-organisaties om gezamenlijk met het project door te gaan. In 2008 is het eerste convenant getekend samen met de toenmalige minister van Onderwijs. In 2012 waren de voorzitters van de VO-raad en de HBO-raad medeondertekenaars. Van het convenant gaat een belangrijke signaalfunctie uit naar alle scholen. De begeleidingscommissie is ontstaan vanuit bevlogen personen uit het onderwijs die actief waren met het thema seksuele diversiteit. In de praktijk bleek een overleg tussen deze personen zeer vruchtbaar te zijn. Derhalve is dit verder geformaliseerd. Met het betrekken van een rector in de commissie werd de insteek ook meer het adviseren op strategisch niveau.

Feitelijk vindt er, door de hierboven beschreven wijze van monitoring op operationeel, tactisch en strategisch niveaus, voortdurende triangulatie plaats. Ideeën van docenten over de houding van hun leerling worden getoetst aan de visie van de aanbieders. Interventies van de aanbieders krijgen direct en indirect feedback van de scholen. De coördinator is de spil in dit proces en brengt de begeleidingscommissie op de hoogte van de stand van zaken.

Focus op cijfers

Deelnemende scholen

Er zijn in Nijmegen 27 scholen voor Voortgezet Onderwijs. Het aantal scholen dat zich actief bezig houdt met SchoolsOUT is sinds de start van het project, begin jaren 2000, gegroeid van 13 tot 22. Sommige scholen waren reeds actief op het gebied van seksuele diversiteit en zijn op een hoger niveau ingestapt dan scholen die SchoolsOUT vanaf het begin moesten vormgeven. Op de meeste Nijmeegse scholen wordt ingezet op zichtbaarheid en educatie. Het zorgtraject is voor scholen een lastige pijler, die veelal pas later in het implementatieproces aan de orde komt. Ook beleid is voor veel scholen een lastige pijler die ook pas later in het proces vorm krijgt. Op veel scholen komt het voorlichtingsteam van COC Nijmegen of een van de theatergroepen. Enkele scholen hebben een doorlopende leerlijn ingericht – op deze scholen komt seksuele diversiteit ieder jaar een of meerdere keren ter sprake.

Onderstaande tabel geeft aan hoeveel scholen in 2012 op een bepaald activiteitsniveau zitten. Aan ieder niveau zitten voorwaarden verbonden: het laagste niveau wordt bereikt door scholen die vrijwel niets doen binnen SchoolsOUT of uitsluitend de intentie hebben activiteiten te ontplooiën, het tweede niveau slaat op scholen die binnen één of twee pijlers activiteiten ondernemen. Het derde niveau slaat op scholen die binnen drie of vier pijlers activiteiten ondernemen, maar geen verankering in beleid

hebben. Op het vierde niveau worden activiteiten op alle niveaus ontplooid en zijn de voornemens en beleidsregels door het management van de school op papier gezet. Scholen die niets doen binnen SchoolsOUT worden in een aparte categorie opgenomen.

Sinds de uitbreiding van het project in 2011 worden het ROC en de basisscholen ook expliciet meegenomen. Ten tijde van de laatste evaluatie in 2012 werd binnen het ROC met name aandacht besteed aan seksuele diversiteit binnen het cluster zorg & welzijn. Van de 42 basisscholen in Nijmegen zijn er 36 bezocht voor een kennismakingsgesprek en een overhandiging van het gratis boekenpakket voor onder-, midden- en bovenbouw.

Niveau	Aantal VO-scholen	Percentage scholen
<i>Niet-actieve scholen</i>	5	18,5
Zeer beperkt actieve scholen	5	18,5
Actieve scholen	8	29,6
Bovengemiddeld actieve scholen	5	18,5
Zeer actieve scholen	4	14,8
Totaal	27	100,0

Leerlingen en medewerkers

Vanaf het begin van het traject worden jaarlijks om en nabij de 4000 leerlingen bereikt die in meer of mindere mate geïnformeerd worden over het thema seksuele diversiteit. Dit aantal is met het toenemen der scholen gegroeid tot ongeveer 6800 leerlingen in 2012. Naast een groei in het aantal deelnemende leerlingen is ook mate van betrokkenheid gestegen. In 2004 – de eerste evaluatie van het traject voortgezet onderwijs en homoseksualiteit – was er op geen enkele school sprake van een doorlopende leerlijn. Veelal werden leerlingen in een enkele les geïnformeerd over seksuele diversiteit. Vandaag de dag komen leerlingen op bovengemiddeld en zeer actieve scholen bijna jaarlijks in aanraking met het thema. Daarnaast werken scholen steeds meer met verwerkingsopdrachten, waardoor opgedane kennis beter verwerkt wordt.

Sinds de start van het project is er ook steeds meer initiatief vanuit leerlingen, docenten en scholen zelf gekomen. Zo zijn er momenteel op 7 scholen GSA's gestart. GSA's zijn samenwerkingsverbanden van hetero-, homo- en biseksuele leerlingen gericht op zichtbaarheid en inclusiviteit. Daarnaast worden er op verschillende scholen roze dagen of weken georganiseerd.

In de eerste jaren van het project werden er ruim 800 medewerkers bereikt. De focus van het project lag toen ook sterk op het vergroten van draagvlak. In samenwerking met het COC Nijmegen werd een voorlichtingsles voor docenten en onderwijsondersteunend personeel ontwikkeld. Door een uitrol van het project binnen scholen krijgen steeds meer docenten met de thematiek te maken. Contactpersonen geven aan dat de nut en noodzaak van het behandelen van seksuele diversiteit onderkend wordt door een groot deel van de collega's. Naar schatting bereikt SchoolsOUT 80 procent van de docenten en het onderwijsondersteunend personeel van scholen. In het bereiken van de docenten speelt de jaarlijkse inspiratie dag een belangrijke rol. Deze inspiratie dag wordt georganiseerd sinds 2010. De eerste keer kwamen daar 40 leraren/medewerkers van scholen op af. In 2011 waren dit er al 75 en in 2012 ruim 120.

Ervaring van betrokkenen en deelnemers

Algemeen beeld over de ontwikkeling van SchoolsOUT

Bij aanvang van het project bleek uit de eerste evaluatie in 2005 dat de inzet van scholen zich beperkte tot de pijlers educatie en zichtbaarheid. Het thema seksuele diversiteit werd vooral behandeld binnen de lessen van biologie, verzorging en maatschappijleer. Draagvlak onder de docenten en medewerkers

was matig en verdiende extra aandacht. Derhalve is er in samenwerking met COC Nijmegen een voorlichtingsles speciaal voor docenten en medewerkers ontwikkeld. Ook was er een speciale theatervoorstelling voor docenten.

Na de draagvlakvergroting richtte het project zich vanaf 2008 meer op de inhoud en op de leerlingen, met een grote groei in het aanbod van interventies als gevolg.

Met de voortgang van het project groeide de inzet van scholen op de pijlers beleid en zorg. Deze twee pijlers bleven aanvankelijk sterk achter.

Ervaringen leerlingen

SchoolsOUT evalueert de mening van leerlingen niet. Vanuit scholen is echter wel zicht op de ideeën van leerlingen. Zo ontvangt het voorlichtingsteam van COC Nijmegen regelmatig uitgewerkte evaluaties over de voorlichtingsles. Deze zijn overwegend positief. Negatieve reacties vallen uiteen in twee types: leerlingen die zeer negatief denken over homoseksualiteit en de les daarom niets vinden en leerlingen die het onzin vinden om over homoseksualiteit te spreken omdat het 'heel normaal' is. Het gros van de leerlingen geeft echter aan nieuwe dingen geleerd te hebben van de lessen. Uit de cijfers van Emovo blijkt dat leerlingen op actieve scholen sterker positief zijn geworden dan leerlingen op minder actieve scholen.

Ervaringen docenten

Aanvankelijk waren veel docenten terughoudend wat betreft het besteden van expliciete aandacht aan seksuele diversiteit. Vandaar dat het project zich in eerste richte op het vergroten van draagvlak. Met name de theatervoorstelling voor docenten van AanZ heeft daarin veel ten positieve gekeerd. Docenten spreken uit dat de voorstelling zowel effect heeft op de bewustwording als kennis vergrotend werkt.

Met de groei van het project en de verdere uitrol op scholen – met name binnen de pijlers zorg en beleid – neemt ook de positieve houding toe van docenten, zo kan voorzichtig geconcludeerd worden op basis van de overleggen tussen de coördinator van SchoolsOUT en de contactpersonen op scholen. Het behoeft de voorkeur om een evaluatieronde te houden onder docenten.

Ervaringen aanbieders

De verschillende aanbieders participeren vrijwillig binnen SchoolsOUT. Zij vormen een divers gezelschap. Het voorlichtingsteam van het COC bestaat volledig uit vrijwilligers, ongeveer 30 in totaal. De theatergroepen werken met betaalde krachten. Voor deze groepen is acquisitie lastiger omdat zij duurder zijn dan de voorlichtingsgroep. De voorlichtingsgroep krijgt echter vaker te maken met een vrijblijvende houding vanuit de scholen. De ervaringen zijn veelal positief, echter op sommige scholen is de betrokkenheid vanuit docenten lager of zijn leerlingen (in enkele klassen) sterk negatief. Deze ervaringen worden uitgewisseld in de overleggen tussen de aanbieders en de coördinator. Veelal blijken ervaringen overeen te komen. Indien nodig pakt de coördinator van SchoolsOUT negatieve ervaringen op met de betreffende school.

Verbeterpunten: signalering en implementatie

Tijdens de eerste evaluatie van het project – in 2004 – bleek dat het draagvlak onder docenten beperkt was. Dit draagvlak is van essentieel belang om het project te bedden in scholen. Derhalve is er in overleg met COC Nijmegen een voorlichtingsles voor docenten ontwikkeld. Tevens is de docentenvoorstelling van AanZ op de scholen aangeboden. Scholen werden opgeroepen de behandeling van seksuele diversiteit op te nemen in hun beleid.

Na de draagvlakvergroting onder docenten richtte het project zich primair op leerlingen. Scholen gaven aan het aanbod beperkt te vinden. De coördinator van SchoolsOUT constateerde dat er slechts in een beperkt aantal lesprogramma's aandacht werd besteed aan seksuele diversiteit (verzorging, biologie en maatschappijleer). AanZ werd daarom gevraagd een theaterprogramma voor leerlingen te ontwikkelen. Het COC werd gevraagd langere voorlichtingslessen aan te bieden en na te denken over mogelijkheden om seksuele diversiteit te behandelen in andere lesprogramma's.

De contactpersonen op de scholen en de coördinator van SchoolsOUT constateren dat het moeilijk is om een exact beeld te krijgen op al hetgeen gebeurd in de scholen. Met name de intensiteit waarmee interventies worden uitgevoerd is vaak niet eenduidig in kaart te brengen. Het voornemen is er om een evaluatie voor docenten te ontwikkelen, waarmee – naast hun visie op SchoolsOUT – de mogelijkheid ontstaat de inzet in lesprogramma's te bepalen.

Uit de jaarlijkse rondgang van de coördinator blijkt dat educatie en zichtbaarheid voldoende aandacht krijgen op de scholen. Ook beleid krijgt steeds meer vorm, zoals blijkt uit de convenanten van 2008 en 2012. De pijler zorg blijft echter een zorgpunt. De mentoren- en docententraining van de GGD en COC Nijmegen hebben hierin wat verlichting verzorgd, maar niettemin blijven scholen het lastig vinden om het thema seksuele diversiteit te borgen in de zorginfrastructuur van de school.

De ervaringen van de aanbieders bleven aanvankelijk onderbelicht. Daarom heeft de coördinator van SchoolsOUT in 2012 een overleg tussen alle aanbieder ingesteld. Dit overleg dient ook om probleempunten te signaleren. In dit overleg bleek onder andere dat de reguliere voorlichtingsmethodiek van het voorlichtingsteam van COC Nijmegen niet voldoende aansloot bij studenten van het ROC. Deze feedback kwam zowel vanuit de coördinatoren van het voorlichtingsteam als vanuit de contactpersoon op het ROC. Vervolgens zijn studenten CMV (culturele en maatschappelijke vorming) geworven om in het kader van hun afstuderen een methodiek voor het ROC te ontwikkelen. Deze methodiek richt zich sterk op de beroepspraktijk, iets wat zeer belangrijk is voor studenten van het ROC.

Een ander voorbeeld speelt zich af op het basisonderwijs. De beschikbare interventies waren vooral inzetbaar in groep zeven en acht, terwijl vanuit scholen ook de vraag kwam voor lagere klassen. De coördinator van SchoolsOUT heeft toen aansluiting gezocht bij theatergroep Vitamiem die op dat moment een voorstelling aan het ontwikkelen waren voor de lagere klassen op het basisonderwijs over 'anders zijn'.

Bronnen

Deze procesevaluatie is opgesteld aan de hand van de volgende documenten (chronologische volgorde). Het betreffen allemaal interne document van GGD Nijmegen:

- Tussentijdse evaluatie Onderwijs traject Voortgezet Onderwijs en homoseksualiteit. Op weg naar implementatie. 2005.
- Traject VO en homoseksualiteit, verslag over 2009. 2009.
- Overzicht Traject. Stand van zaken per school 2009-2010. 2010.
- Evaluatie/bereikte resultaten SchoolsOUT 2011 t/m september 2012. 2012.

BIJLAGE3: SchoolsOUT: effectiviteit bekeken

MOO monitor GGD Nijmegen, 2003; 2007 & 2011

De MOO monitor is een elektronisch instrument met als doel het in kaart brengen van gezondheid, welzijn en leefstijlen van jongeren in klas 2 en klas 4 van het voortgezet onderwijs. De jongeren vullen een elektronische vragenlijst in met een grote diversiteit aan thema's: onderwijs, psychologisch en fysiek welzijn, familiesituatie, vrienden en leeftijdsgenoten, sport en beweging, drugs en alcohol gebruik, seksualiteit, homoseksualiteit, internetgebruik en financiële omstandigheden.

De eerste monitor werd in 2003 georganiseerd. Inmiddels hebben er drie waves plaatsgevonden met steeds vier tussenjaren (2003, 2007, 2011). De verschillende GGD afdelingen in Oost-Nederland maken gebruik van dezelfde basisvragenlijst, maar er is ruimte voor aanvulling op basis van lokale wensen en vragen. De GGD in Nijmegen vult de enkele vraag over homoseksualiteit vanaf het begin aan met extra vragen om de houding ten aanzien van homoseksualiteit te meten.

Bijna alle middelbare scholen in Nijmegen participeren meer dan één wave in de monitor. Derhalve is het mogelijk uitspraken te doen over de ontwikkeling van houdingen ten aanzien van homoseksualiteit. Daarnaast is vanuit Schoolst informatie beschikbaar over de mate waarin scholen activiteiten ontplooiën op de vier pijlers. Op basis van deze informatie is een schaal gecreëerd die aangeeft hoe actief scholen met het thema seksuele diversiteit bezig zijn. Deze schaal loopt van inactieve en nauwelijks actieve scholen (score 1) tot zeer actieve scholen (score 4).

In het onderzoek worden de antwoorden van 5603 leerlingen geanalyseerd. Deze leerlingen zitten op 27 verschillende scholen, verspreid over 338 klassen. Voor het onderzoek naar effecten van de buurt kunnen 72 verschillen buurten in beeld worden gebracht.

Houdingen ten aanzien van homoseksualiteit worden op drie niveaus getoetst, lopend van zeer algemeen tot nabij. Het idee hierachter is dat mensen eerder geneigd zijn positief te antwoorden op algemene stellingen die weinig interfereren met hun dagelijks leven, terwijl stellingen die specifiek van toepassing zijn op individuele situaties minder sociaal wenselijk worden beantwoord.

In MOO wordt de volgende vraag over homoseksualiteit in het algemeen gesteld: wat vind je ervan als een man verliefd wordt op een man/vrouw verliefd wordt op een vrouw? Vind je dat normaal, een beetje vreemd, heel erg vreemd of verkeerd?

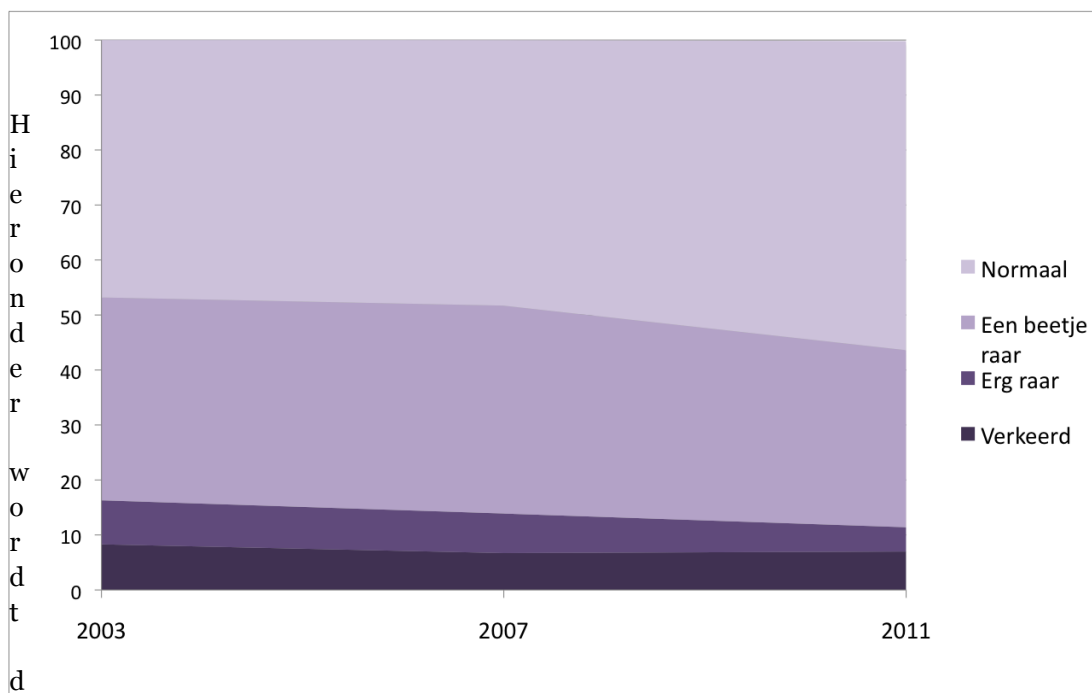
Een vraag over zichtbare homoseksualiteit: Wat vind je er van als een jongen en meisje/jongen en jongen/meisje en meisje zoenen op het schoolplein of op straat?

En een vraag over sociale afstand: Stel je een homoseksuele klasgenoot voor:

- zou je zonder zorgen vrienden met hem/haar worden?
- zou je hem/haar duidelijk maken dat hij/zij van je af moet blijven?
- zou je liever naast iemand anders zitten in de pauze?

De vraag over zoenen is echter alleen gesteld in de 2011 wave en daarom ongeschikt om een trend inzichtelijk te maken. Gekozen is daarom voor een vraag die de sfeer op school inzichtelijk maakt: leerlingen is gevraagd in hoeverre zij denken of jongeren op school uit de kast kunnen komen. De antwoordmogelijkheden waren: ja; ja, maar alleen voor vrienden; nee of weet ik niet.

De MOO monitor laat zien dat de attitudes van middelbare scholieren ten aanzien van homoseksualiteit over de tijd positiever worden. Het verschil zit vooral in de groei van de groep jongeren die homoseksualiteit 'normaal' vindt en de krimp in de groep die het 'erg raar' vindt. De groep jongeren die homoseksualiteit 'verkeerd' vindt blijft tussen 2003 en 2011 min of meer stabiel. Deze harde kern van acht a negen procent uitgesproken hom negatieve leerlingen wordt op bijna iedere school die gemonitord is gevonden. De range varieert van 6 tot dertien procent.

Homoseksualiteit algemeen

Op de vraag naar homoseksualiteit in het algemeen is een duidelijke trend waarneembaar: leerlingen worden over de tijd minder negatief. Jongeren op niet-actieve scholen (donkerblauwe lijn) volgen de trend die waarneembaar is in heel Oost-Nederland (gestippelde lijn). Jongeren op voorzichtig actieve scholen stabiliseren tussen 2007 en 2011 op een duidelijk lager niveau dan 2003. Bovengemiddeld en zeer actieve scholen maken een doorlopende trend door naar minder homonegativiteit. Het verschil tussen de score in 2003 en 2011 is voor alle scholen significant (behalve voor de niet-actieve scholen). Daarnaast is het verschil tussen 2007 en 2011 ook significant voor zeer actieve scholen. Voor geen van de scholen is het verschil tussen 2003 en 2007 significant.

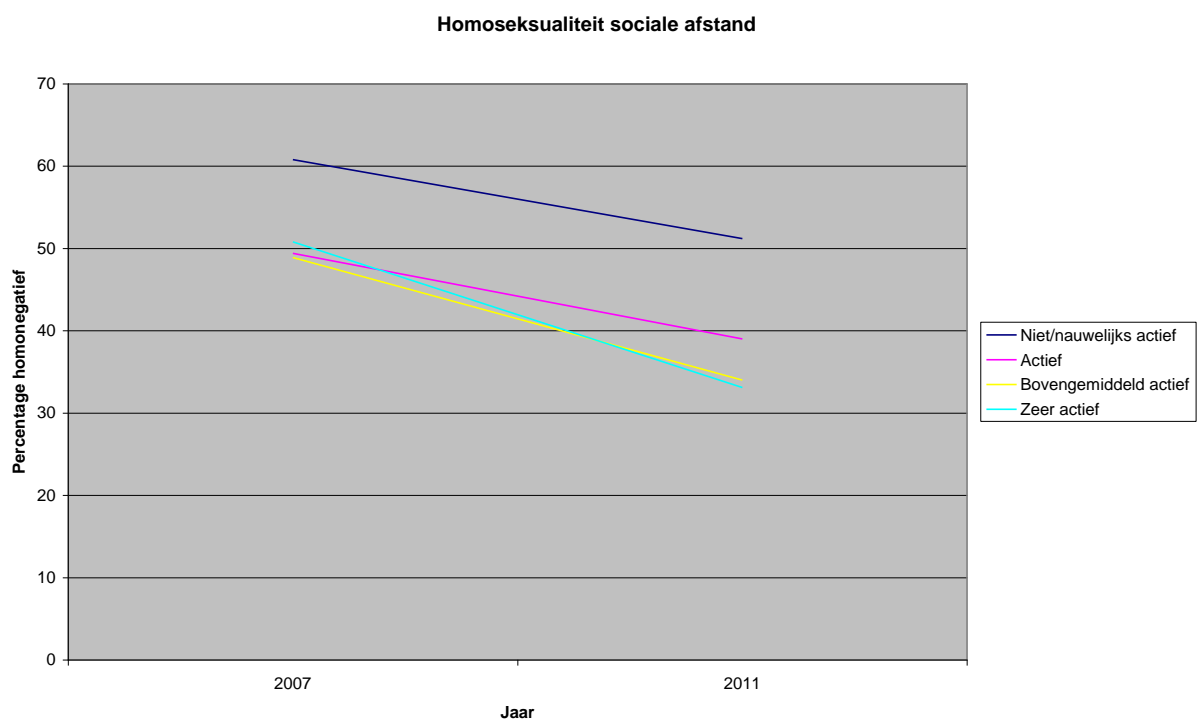
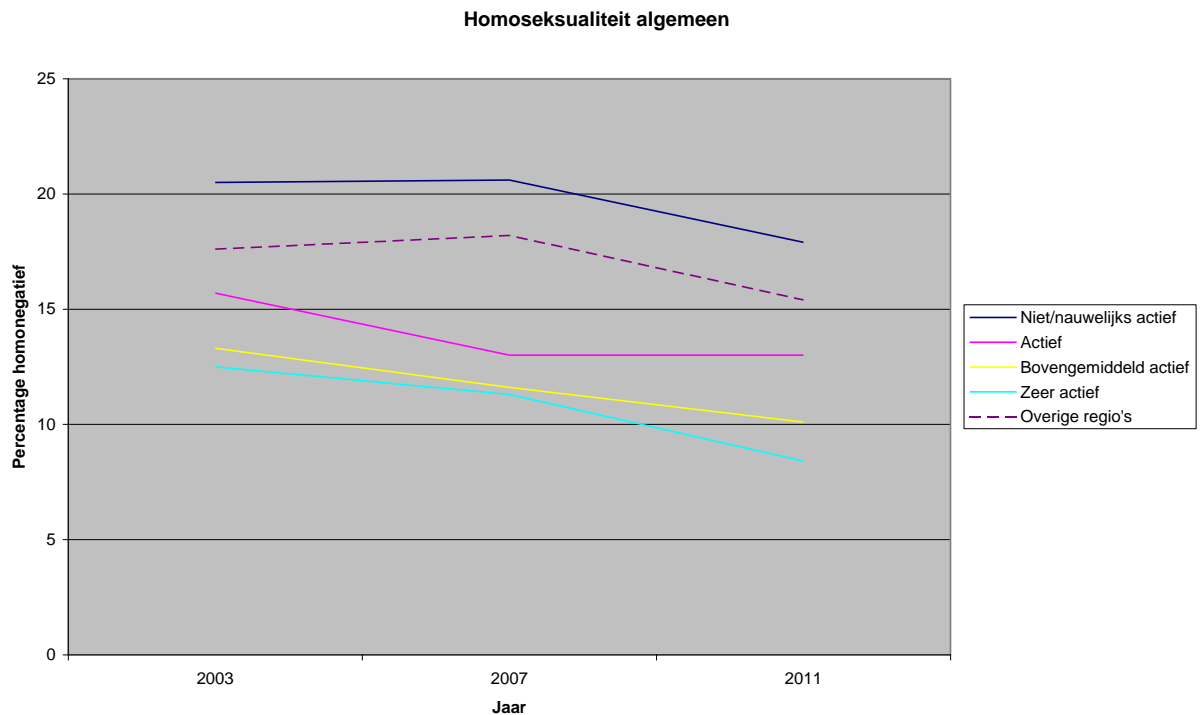
Voorzichtig valt te concluderen dat actieve scholen minder homonegatieve leerlingen hebben (de verschillen tussen de clusters van scholen zijn significant). Daarnaast daalt het aantal negatieve leerlingen sneller op deze scholen. Verhoudingsgewijs neemt het percentage homonegatieve leerlingen op niet-actieve scholen met 12,7% af, op actieve scholen is dit: 17,2%. De afname op bovengemiddeld actieve scholen is 24,1% en op zeer actieve scholen: 32,8%.

Homoseksualiteit & sociale afstand

De cijfers over sociale afstand ten aanzien van homoseksuelen zijn lastiger te interpreteren aangezien er slechts twee meetmomenten zijn (2007 en 2011). Het beeld dat oprijst, is echter vergelijkbaar met de bevindingen voor homoseksualiteit in het algemeen. Leerlingen zijn gemiddeld genomen minder negatief geworden over homoseksualiteit. Het verschil tussen 2007 en 2011 is voor zeer actieve scholen het grootst (-34,8%). Voor bovengemiddeld actieve scholen is dit 30,5% en voor actieve scholen: 21,1%. Niet of nauwelijks actieve scholen zagen het percentage homonegatieve leerlingen met 15,8% teruglopen. De verschillen tussen 2007 en 2011 zijn voor alle niveaus van activiteit significant. Het verschil in percentage homonegatieve leerlingen verschilt ook significant tussen de diverse niveaus, met als uitzondering bovengemiddeld en zeer actieve scholen (deze scholen wijken in populatie negatieve leerlingen niet van elkaar af).

Wederom vormen deze cijfers een voorzichtige bevestiging dat op scholen die actief bezig zijn met SchoolsOUT de groep homonegatieve leerlingen het kleinst is en het sterkst verminderd over tijd. Opvallend is dat de zeer actieve scholen een hoger aanvangsniveau hebben dan de (bovengemiddeld) actieve scholen, tussen 2007 en 2011 wordt dit verschil ingelopen.

NB. Een vergelijking met de regio Oost-Nederland is niet mogelijk, omdat deze vraag daar alleen in 2001 is gesteld.

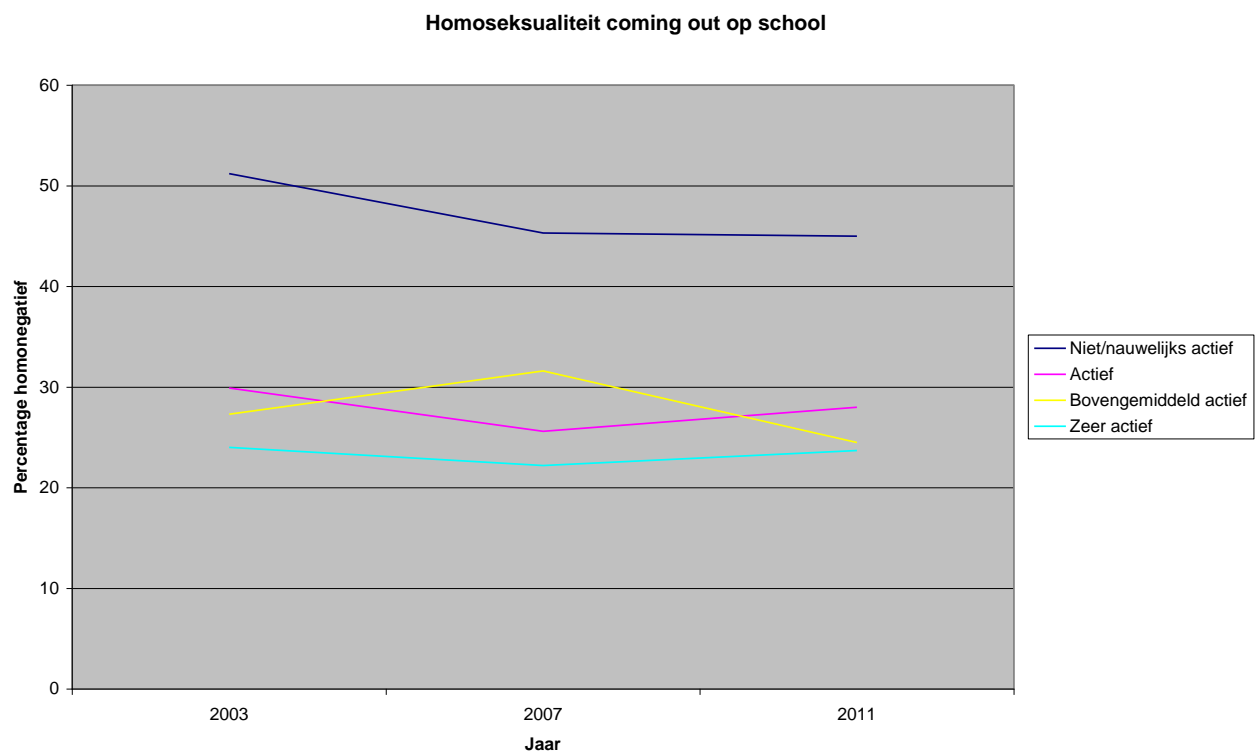
Homoseksualiteit & coming out op school

De cijfers over coming out op school wijken enigszins af van bovenstaande bevindingen. De niet of nauwelijks actieve scholen zien het percentage leerlingen dat denkt dat coming out op school niet mogelijk is afnemen. Actieve scholen zien dit percentage aanvankelijk afnemen, maar tussen 2007 en 2011 weer toenemen (overigens is dit verschil niet significant). De bovengemiddeld actieve scholen zien eerst een stijging in leerlingen die denken dat coming out op school niet mogelijk is (dit verschil is

significant) en vervolgens daalt dit percentage weer naar een niveau onder 2003 (het verschil tussen 2007 en 2011 is significant). De zeer actieve scholen blijven nagenoeg stabiel.

Deze cijfers ondersteunen niet de assumptie dat SchoolsOUT bijdraagt aan een vermindering van homonegativiteit. Tegelijkertijd moet opgemerkt worden dat de vraag over coming out op school van een andere orde is dan de twee andere vragen. De vragen naar homoseksualiteit in het algemeen en over homoseksuele klasgenoten meten direct de attitude van de leerling. De vraag over coming out bevroeg wellicht indirect de houding van de leerling¹, maar toetst feitelijk de sfeer op school (een negatieve leerling kan de mogelijkheid voor de coming out wel positief inschatten). Er zijn derhalve twijfels of deze vraag geschikt is om de effectiviteit van SchoolsOUT te toetsen.

NB. Een vergelijking met de regio Oost-Nederland is niet mogelijk, omdat deze vraag daar alleen in 2001 is gesteld.

Blaauw, 2012 (en aanvullend onderzoek Blaauw & Ultee, 2013)

Blaauw onderzoekt in zijn afstudeeronderzoek en in een aanvullend artikel tezamen met Ultee determinanten van homonegativiteit. Ook gaat hij in op de invloed van scholen op de houding van leerlingen. In onderstaand schema staan de invloeden weergegeven van determinanten op individueel en contextueel niveau.

Aangezien de houding van leeftijdsgenoten op school, in de klas en in de buurt zo belangrijk zijn, heeft Blaauw een additionele analyse uitgevoerd om het percentage homonegatieve leerlingen in de klas te bepalen. Hij laat zien dat zaken als opleidingsniveau, percentage allochtonen en de locatie van de school (in of buiten de stad) bijdragen aan dit percentage. Ook neemt hij activiteiten rondom seksuele diversiteit mee. De parameter drukt een bescheiden effect uit $-0,248$ ($p=,000$). Wetende dat de schaal van deze activiteiten loopt van 0 tot 20,3, is het maximale effect echter 5,03. Dit betekent dat scholen die zeer actief met SchoolsOUT bezig zijn klassen hebben met 5 procent minder homonegatieve

¹De correlatie tussen de houding van een leerling ten aanzien van homoseksualiteit en diens inschatting van de mogelijkheid om op school uit de kast te komen is licht positief ($r=,226$; $p=,000$). Dit betekent dat negatieve leerlingen inderdaad iets vaker aangeven dat coming out op school niet mogelijk is.

leerlingen. Minder negatieve leerlingen betekent een kleinere kans voor iedere individuele leerling om homonegatief te zijn.

Op deze manier wordt duidelijk dat SchoolsOUT met name indirect doorwerkt: SchoolsOUT draagt bij aan de vermindering van negatieve leerlingen in de omgeving van een individuele leerling. Deze leerling wordt minder negatief door zijn positieve klasgenoten.

De tekens in de kolom 'effect' duiden de richting van het verband. Een '+' betekent dat de determinant homonegativiteit vergroot. Een '-' staat voor een vermindering van negativiteit.

Determinant	Effect
<i>Individuele determinanten:</i>	
Geslacht (man t.o.v. vrouw)	+
Opleidingsniveau	-
Etniciteit (autochtoon t.o.v. allochtoon)	-
Seksuele activiteit	+
<i>School:</i>	
SchoolsOUT	-
Percentage homonegatieve leerlingen	+
<i>Klas:</i>	
Percentage homonegatieve leerlingen	+
<i>Vrienden:</i>	
Positieve vrienden (effect wordt versterkt door intensiteit van omgang)	-
<i>Buurt:</i>	
Sociaal economische status	~
Percentage homonegatieve leeftijdsgenoten	+
<i>Ouders:</i>	
Homonegatieve ouders	+
Gescheiden ouders	-*
<i>Sportclub:</i>	
Zeer actieve sporter (t.o.v. matig/niet-actieve sporter)	++
Matig actieve sporter (t.o.v. niet-actieve sporter)	+

* het effect van scheiding is niet significant voor alle dimensies van homonegativiteit